

בעניין אין איסור חל על איסור

פתיחה

הנה עניין זה דאין איסור חל על איסור "רבו פארותיו" ותקצר היריעה מלהקיפו, מטרותינו במאמר זה הינם לברר:

- א. מדוע אין איסור חל על איסור?
- ב. מתי כן חל?
- ג. לעמוד על שיטות התנאים והאמוראים בעניין וכפי שנראה נחלקו הראשונים בשיטותיהם ועוד כהנה וכהנה.

הגמ' בקידושין עז': דנה לגבי בא כה"ג על אחותו אלמנה, דכתיב: א. "והוא אשה בבתוליה יקח", ב. "אלמנה וגרושה... לא יקח". למדה הגמ' - כל שהוא ב-"יקח", ופרש"י שראויה בבתוליה לכה"ג - ישנו בבל יקח אם היתה אלמנה, כל שאינו "ביקח" אינו ב"לא יקח", פרט לכה"ג שבא על אחותו אלמנה שלוקה עליה משום איסור אחות ולא משום איסור כהונה. ומניחה הגמ' שזו שיטת ר"ש הסובר שאין איסור חל על איסור, ולכן לשיטתו האוכל נבילה ביו"כ לא עובר בכרת על האכילה דהוי נבילה כבר מעיו"כ, דא"ת רבנן היא? הא אמרי איסור חל על איסור! ודחתה הגמ': באמת הווי רבנן, וכל מה שאח"א זה באיסור חמור שיכול לחול על קל, אבל איסור קל לא יכול לחול על חמור. ובהבנת הגמ' התקשה התוס' רא"ש, למה הגמ' בהו"א הביאה פסוק? הלא במסקנא אמרינן שאתי כר"ש והסיבה שמועיל מכיוון דאחע"א ומ"ש פה פסוק? ולכן כתב דלא הוי דרשה גמורה אלא אסמכתא, ונראה דהרש"ש פליג עליה דהקשה הפוך, מאי שייכא לרבנן לומר פה דאחע"א הלא יש פה פס' מפורש?

ותי' ע"פ הגמ' בפסחים - "כל שאינו בבל תאכל חמץ ישנו באכילת מצה" ומשם רצה ללמוד לגבי חיוב מצוות אכילת מצה לנשים ושם הלימוד הווי סימנא בעלמא, ולא ממש דאורייתא, וה"ה כאן הווי רק סימנא בעלמא. אלא דא"א לומר כן דמלשון הגמ', פרט לכ"ג וכו', משמע שזה נלמד מהפס'! ושוב קשיא מ"ש לרבנן לומר דאחע"א? (ותי' דשמא קושי' הגמ' לשאול דאחע"א אפי' במוסיף) עכ"פ חזי מדבריו שמבין דהלימוד הנ"ל הוא לימוד גמור ולא סתם אסמכתא ולא כהתוס' רא"ש.

ובגמ' בחולין קיג': כהן טמא שאכל תרומה טמאה - אינו במיתה (ביד"ש) וזה מדין אאחע"א.

עוד מצינו עוף או בהמה טמאה שמתו - האוכלן חייב משום אכילת בהמה טמאה בלבד, ולא משום אכילת נבילה גם זה מדין אאחע"א.

אמנם שי' רבנן, שכבר הובאה לעיל, שאחע"א ופלגינן אר"ש בהכי וכן בחולין קיג': בישל פיגול ונותר בקלב חייב גם משום בשר בחלב, למרות דהיה עליהם שם איסור כבר.

ויש להבין מדוע אין איסור חל על איסור? האם הוי סברא ופלגינן ר"ש ורבנן בסברות או דהוי יותר מזה?

הגמ' בחולין שם לומדת: "ומתו בו כי יחלוהו" פרט לכהן טמא שאכל תרומה טמאה שהיא כבר מחוללת ועומדת. והיות שכך, לא הוא חיללה ולכן לא מת. מכאן נלמד לכל התורה כולה (לשיטת ר"ש) דאאחע"א, ורבנן שחולקים יאמרו שהפס' הוי אסמכתא בעלמא ובאמת אחע"א.

איסור מוסיף

והנה בקידושין בסוגיא הנ"ל אמרה הגמ': אשה שהיא: אלמנה, גרושה וחללה זונה ובא עליה כהן, אם כסדר, דהיינו: נתאלמנה, ואז נשאה והתגרשה ונשאה שוב וממילא הוי חללה, וזינתה, חייב על כל אחת ואחת. בסדר הפוך - חייב רק אחת. והסתפקה הגמ' ממ"נ אי אחע"א גם אם היה בסדר הפוך חייב על כאו"א, ואי אאחע"א גם אי היה כסדר לא חייב? ותי' הגמ': באמת התנא סובר דאאחע"א והסיבה דאם היה כסדר היה חייב על כאו"א, דכאן מיירי באיסור מוסיף, דהיינו: כאשר נוסף שם איסור על שם האיסור הראשון, אע"פ שכלפי הכה"ג היתה אסורה לו ממילא דהרי היתה אלמנה, עכ"פ חשיב שהתווסף איסור, ולכן אצלנו בתחילה היתה אלמנה לכ"ג, ועדיין היתה מותרת להדיוט (שהרי הדיוט אסור רק בגרושה וחלוצה) וכאשר תתגרש תהפך להיות אסורה גם להדיוט, ממילא תהפך לחללה ותאסר בתרומה והיות שכך, נוסף עוד איסור לכה"ג אף משום גרושה וחללה. ולגבי זנות, היות ששם זנות פוסל אף בישראל, שהרי אם זינתה אסורה לבעלה חזינן דהתווסף עוד שם איסור ולכן יתחייב הכה"ג גם משום זנות. עכ"פ, מהגמ' יוצא דאף דבעלמא אאחע"א, באיסור מוסיף כן אומרים אחע"א. לעיל הובאה הגמ' לגבי כה"ג הבא על אחותו אלמנה שחייב עליה משום אחות ולא משום כהונה דאאחע"א.

והק' תוס' דאף אם נאמר דאאחע"א הלא באיסור מוסיף סוף כל סוף אחע"א? וכאן לכאוי' הוי איסור מוסיף, דמתחילה היתה אסורה עליו מדין אחות וכאשר התאלמנה התווסף בה איסור אלמנה והווי איסור מוסיף לגבי משוח מלחמה שאינו אחיו (ואז לא אסורה עליו מדין אחות) אך עדיין אסורה עליו מדין אלמנה, שכל הנשים האסורות לכ"ג אסורות אף למשוח מלחמה?

וא"כ הוי איסור מוסיף ושיתחייב גם לר"ש? ותירץ תרתי:

א. לר"ש אין אפילו איסור מוסיף כלל והראיה מיבמות לב: מתני': שני אחים שנושאים לשתי אחיות ומת אחד מהם ואח"כ מתה אשת השני (ראובן ולא, שמעון ורחל) אסור שמעון בלאה עולמית הואיל ונאסרה עליו שעה אחת, ועוד שם בברייתא - אם שמעון בא על לאה בחיי אשתו לאחר שמת ראובן חייב עליה: א. משום אשת אח. ב. אחות אשה דברי ר"י. ור"ש אומר שחייב רק משום אשת אח בלבד ולא משום אחות אשה, והקשתה הגמ' והוא תניא רש"א אינו חייב אלא משום אחות אשה בלבד? ל"ק "כאן בנשא מת ואח"כ נשא חי, וכאן בנשא חי ואח"כ נשא מת". היינו דמירי דמתחילה התחתן ראובן עם לאה וממילא חל בעולם קודם איסור אשת-אח וממילא ל"ש שכאשר יתחתן שמעון אח"כ עם רחל שיחול ע"ז עוד איסור אחות אשה דאחע"א. אבל כאשר קודם התחתן שמעון לפני ראובן ממילא נאסרה עליו לאה מדין אחות אשה ולאח"מ שיתחתן ראובן לא יתחייב על ביאת אשתו משום אשת אח דאחע"א. ולכאורה תמוה? דהרי האיסור הכא הוא איסור מוסיף? ומדוע שלא יחול אע"א? אע"כ דלר"ש ל"א אף במוסיף אחע"א.

ב. תירוץ שני ת"י תוס' דכל האוקימתא בגמ' שם היא הרי לרבנן שחולקים על ר"ש, ובאמת לא דנו בשיטתו, דלר"ש אחע"א אף באיסור חמור על קל, והראיה שהאוכל נבילה ביוה"כ פטור לר"ש דלא חל איסור יוה"כ שהוא בכרת והוא החמור על איסור נבילה, ה"ה דאפשר לומר לשיטתו דאיסור קל לא יכול לחול על חמור אף במוסיף ולכן בכה"ג שבא על אחותו אלמנה - הקל (איסור אלמנה) לא חל על החמור.

נפקא מינה ברורה בין ת"י תוס' אי אמרינן לר"ש במוסיף אחע"א? לתירוץ ראשון, אין כזה דבר ולעולם אחע"א אף במוסיף. לתירוץ שני במוסיף אמרינן אחע"א אך רק באיסור חמור שחל על הקל, אבל קל על חמור לא אחע"א אף במוסיף.

ובכריתות כג' מתני' חתיכת חלב וחתיכת חלב נותר, אכל אחד ולא ידע איזו, מביא חטאת ואשם תלוי, חטאת דאכל וודאי חלב שהוא בחטאת, אשם תלוי שמא אכל הנותר, ואיסור נותר חל באיסור חלב דהוא מוסיף, מכיוון שלפנ"כ היה מותר למזבח, ועכשיו לא. אכל ראובן חתיכה זו ושמעון חתיכה זו פליגי ת"ק ור"ש ור"י: ת"ק ס"ל דכל אחד מביא חטאת ואשם תלוי, ר"ש ס"ל כל אחד מביא חטאת, שהרי וודאי כ"א מהם אכל חלב, ומביאים חטאת שניה ומתנים: אם אני אכלתי אני חייב ואם אתה, אתה חייב, ר"י ס"ל דאין תנאי מועיל בקרבן הבא על חטא.

ומקשה הגמ' לר"ש מאי טעמא דיביא עוד חטאת ולהתנות עליה הלא אחע"א? וא"ת דכאן הוי איסור חמור שחל על הקל, גם האוכל נבילה ביוה"כ לא חל החמור על הקל (יוה"כ על נבילה) ת"י הגמ' בקידושין יש לימוד מיוחד דמגלי לן דאחע"א דכתי' "והנפש אשר תאכל בשר מזבח... אשר לה' וטומאתו עליו". והגמ' בפסחים לומדת: לרבות את האימורין, דמדוע נכתב "אשר לה' " ומיותר לכאול? אלא מרבה האוכל בטומאה אימורים של גבוה שענוש כרת. ממילא ה"ה במקרה דנן יכול לחול איסור נוסף על איסור החלב והוא כרת האמור בקדשים. וחל כה"ג אע"א אף לר"ש שם.

והק' תוס' מאי טעמא קשיא לר"ש? הלא מיירי הכא באיסור מוסיף ובכה"ג כן אומרים שאחע"א?

אע"כ כדאמרינן דלר"ש אאחע"א אף במוסיף (חמור על קל). והבאנו לעיל דפליגי ר"ש ור"י בשני אחים שנשאו שתי אחיות. דלר"י חייב משום שנים ולר"ש רק על אחת (עיי"ש ההסבר והחילוק) ואם ר"ש פוטר מטעם דאאחע"א, ע"כ דר"י המחייב סובר דאחע"א.

והק' הגמ' דאיתא עבר עבירה שיש בה שתי מיתות כגון: חמותו שהיא אשת איש נדון בחמורה - שריפה. ר"י אומר נידון בזיקה הראשונה שבאה עליו, היינו, אם כשנשא בתה היתה אלמנה ורק לאח"מ נשאה, חייב עליה רק משום חמותו, ואם כשנשא בתה כבר היתה נשואה נידון רק בא"א? לכאן רואים דר"י סובר דאאחע"א?! תי' הגמ' דר"י סובר דבאיסור מוסיף אמרינן דאחע"א אבל סתם כך אאחע"א. ופרש"י בשיטת ר"י איך הדברים שפירים:

א. במשנה שתי אחיות ושני אחים כאשר נשא שמעון את רחל, ולא פנויה, ממילא אסורה עליו מדין אחות אישה, אבל עדיין מותרת לכו"ע, וכאשר נשאה ראובן נאסרת על שאר האחים מדין אשת אח, ומיגו דהתווסף איסור עליהם חל נמי תוספת שם איסור כלפיו.

ב. כאשר נשא את אשתו בזמן שחמותו היתה נשואה, אסורה לו מדין חמות, ואכתי אסורה לכו"ע דהרי היה עליה כבר שם א"א ולכן ל"ש פה "מוסיף" ול"א אחע"א.
ג. נשא אשתו כאשר חמותו פנויה לכאן יש פה איסור מוסיף? דהרי מתחילה היתה אסורה רק מדין חמות והיתה פנויה ושרי לכו"ע, ולאח"מ התווסף שם איסור כלפי כו"ע ומדוע אמר ר"י נידון בחמותו שהרי באיסור מוסיף מודה? תי' רש"י דהגמ' מיירי במיתות, והיות שא"א להורגו בשתייהן ידון בחמורה, ואה"נ אם היה שוגג היה חייב שתי חטאות.

והדברים מבוארים שע"פ דברי הגמ' לר"י אמרי' אחע"א במוסיף, וממילא אם ר"ש חולק עליו משמע דאף במוסיף ל"א אחע"א. מצינו א"כ ב' ראיות לפירושו הראשון של תוס' דל"א לר"ש אחע"א אף במוסיף. (ועוד קצת סמך לדברינו משמע מדברי הרש"ש דלעיל דדחק לאוקים בקושיית הגמ' דר"ל דאאחע"א, אף במוסיף).

איסור כולל

א. תנן פ"ג מ"ד בכריתות - יש האוכל אכילה אחת וחייב עליה ארבע חטאות ואשם, כגון: טמא שאכל חלב, והחלב הוא נותר, ואכלו ביוה"כ, חייב ארבע חטאות: א- חלב, ב- קדשים בטומאה, ג- נותר, ד- אכילה ביוה"כ. ואע"פ דאאחע"א? כאן חל דהווי איסור כולל, היינו: מיירי הכא שטמא אכל חלב מבהמת קדשים קלים. ואיסור אכילת קדשים קלים בטומאה הוא איסור כולל, שהרי לפני שנטמא היה מותר בבשר הבהמה ואסור רק בחלבה ומשנטמא נאסר אף בבשרה. ומתוך שחל איסור זה על שאר הבשר, חל גם על החלב להתחייב באכילתו, גם משום חלב וגם משום אכילת קדשים בטומאה. ועל הנותר חייב ג"כ משום דהווי איסור מוסיף (ובזה אחע"א) דהרי לפני שהיה נותר היה מותר להקריבו למזבח ואסור רק להדיוט, ועכשיו דהווי נותר, אסור גם לגבוה ומתוך שחל על

החלב הזה איסור לגבי גבוה, חל איסור נוסף להדיוט באכילתו משום נותר. על יוה"כ הוי שוב איסור כולל שהרי יוה"כ אוסר באכילה כל שאר מאכלים, ומתוך שחל איסור יו"כ על דברים המותרים לו קודם יוה"כ, חל נמי איסור יוה"כ על חלב זה להתחייב עליו בחטאת נוספת ואשם מעילות הוי שוב איסור מוסיף דלפני שהקדישה היתה מותרת בהנאה, דחלב אסור רק באכילה, ומשהקדישה נוסף לה איסור הנאה של קדשים. עכ"פ ראינו אפשרות נוספת שאחע"א - איסור כולל.

ב. האוכל גיד הנשה של נבילה לוקה משום שניהם, ולכאורה איסור נבילה לא מוסיף כלום על איסור גיד הנשה עצמו. אלא היות ולפנ"כ שאר הבהמה היתה מותרת באכילה מלבד גה"נ ועכשיו שנתנבלה חל עליה גם איסור נבילה, מתוך כך, אם יאכל עכשיו גה"נ יתווסף עליו גם איסור נבילה משום כולל.

ובחולין ק"א פליגי ריה"ג ורבנן בדינא דטמא שאכל את הקודש, חכמים ס"ל בין קדש טמא ובין טהור חייב, ריה"ג סבירא טמא שאכל את הטהור - חייב, אבל טמא שאכל את הטמא - פטור, שלא אכל אלא דבר טמא. משמע לכאוי דלריה"ג לא אמרינן איסור כולל, ומסקנת הגמ' דלרבנן לעולם אחע"א בכולל ולריה"ג באיסור חמור אמרינן כולל, ולא באיסור קל.

ופרש"י ד"ה "איסור כולל" - משמע דכשמתווסף איסור חמור מקרי כבר איסור מוסיף ואז יודה ריה"ג שאחע"א וסברת רש"י דהגמ' שם דנה לפנ"כ על גה"נ של עולה ושור הנסקל שנאסרו ג"כ בהנאה.

העולה מדברי רש"י, וכך משמע גם מהרמב"ם בפירוש המשניות בכריתות הני"ל, שאיסור הנאה יכול להיחשב כאיסור מוסיף ולפ"ז הגמ' למעשה מיירי באיסור מוסיף. אבל תוס' מבין דאיסור מוסיף זה רק דבר שנאסר על אנשים נוספים שלא היו אסורים בו עד עכשיו, ומשום הכי מסביר שם בגמ' דמיירי באיסור כולל ולא מוסיף, דלא התווסף כלום בגברי היות שלא היו גברי שהיו מותרים קודם ועכשיו נהיו אסורים ורק זוהי הגדרת מוסיף, חזינן דפליגי רש"י ותוס' אי מוסיף זה בגברי דווקא או אף בהנאה.

ובאמת הרשב"א בסוגיא דידן (קידושין) מגדיר איסור מוסיף וז"ל: "כל שנוסף בחתיכה זו תוספת באיסור האחרון יותר מבאיסור הראשון, א. הן לנאסר הראשון כגון שנוסף בו איסור הנאה או חומרא אחרת (וזה דמי כמובן לפרש"י דהנאה חשוב כמוסיף), ב. או שנוסף בו איסור לאחרים שלא היו נאסרים באיסור ראשון כהני דפריש תלמודא דהכא: אלמנה גרושה וכו'.

וכ"כ גם הריטב"א בסוגיא ביבמות לב' לגבי שני אחים ושתי אחיות דלעיל. אלא דקשה דמשיטת הריטב"א בחולין, משמע דווקא שסובר כתוס' דמביא שם את הסברו של תוס' בסתמא ולא חולק עליו? וכבר הקשה בהערות על הריטב"א ונשאר בצ"ע. ועוד כתב להלכה הריטב"א: דאחע"א בכולל.

והרמב"ם בפה"מ (כריתות פ"ג מ"ב) מנה את כולל ומוסיף שבהם אחע"א. ותמה שהרי מצינו, דבשר בחלב שבשלם בחלב או בנבילה לא חל עוד איסור על החלב או הנבילה לעניין זה שילקה פעמיים אלא לוקה רק פעם אחת, ואם כדברינו דאחע"א במוסיף מדוע כאן לא יחול אע"א הלא כאן הווי ממש מוסיף דחלב - אסור רק באכילה

ושרי בהנאה, ואילו בשר בחלב אסור אף בהנאה ומתווסף פה עוד איסור הנאה, מדוע שלא יחול אע"א ושילקה פעמיים?

וע"מ לתרץ קושיא זו יש להקדים את שיטת הרמב"ם, שאיסור הנאה בבשר וחלב זה לא איסור נפרד אלא סניף מאיסור האכילה, ובכ"מ שכתוב בתורה איסור אכילה, כל עוד שלא פ"י התורה אחרת, זה אסור גם בהנאה והראיה מהגמ' בפסחים (כ"א.) "לא יאכל חמץ" - "כל מקום שנא' לא תאכלו לא תאכל וכו' אחד איסור אכילה ואחד איסור הנאה במשמע עד שיפרט לך הכתוב כדרך שפ"י בבבילה".

וממילא אם עיקר האיסור בבשר בחלב הוא האכילה, נפקא לן א"כ, שאין כאן איסור שמוסיף על החלב, דניחא א"נ דאלו שני איסורים נפרדים שייך לומר אחע"א דהוי מוסיף, אבל היות שבכל מקרה עיקר האיסור פה הוא האכילה, וההנאה רק מסתעף היות שכך אחע"א ול"ה מוסיף וא"ש.

אלא שיש להעיר, דאנו לומדים איסור א. אכילה, ב. הנאה ג. ובישול בבשב"ח, מהא דכתיב שלוש פעמים בתורה "לא תבשל גדי בחלב אימו", ואם כדברי הרמב"ם, מדוע הוצרכה התורה ללאו השלישי? סגי בתרי: א. אכילה, ב. בישול. ואכילה ממ"נ היא סוג הנאה? ובאמת בספר המצוות קפ"ו ת"י הרמב"ם דהרי התורה לא כתבה מפורש בבשב"ח - "לא תאכל" ולכן הוצרך ללימוד בפני"ע. אלא דק' ומדוע א"כ לא נקטה התורה לשון אכילה בבשב"ח?

וי"ל דבשאר איסור אכילה, אם לא נהנה באכילתו - פטור, כגון: חס מאוד וכד', משא"כ בבשב"ח, אף אי לא נהנה באכילתו - חייב, ולכן לא נקטה התורה בלשון אכילה. ולכאורה הדברים תמוהים - דמחד גיסא הרמב"ם בפה"מ סובר כרש"י דאמרין דאסור הנאה חשוב כמוסיף, ומאי דק' גיסא נראה דבשב"ח בחלב לוקה אחת ולא שתיים דאיסור ההנאה ואיסור האכילה היינו הך?

וב"ה ראיתי בספר טעם למלך על שעה"מ חידוש גדול שלפ"י דתתורץ קושיא זו: אם ניקח לדוגמא גיה"נ של שוה"נ שכה"ג אומרים דאחע"א. מדין מה חל איסור הנאה? ומתפלפל שם רבות ודן כך: היות שגה"נ אסור רק באכילה ולא בהנאה - (כך נדרש מהפסוקים) ומה שאסור באכילה זהו רק הגיד אבל שאר הבשר היה מותר באכילה, ממילא כאשר נסקל השור מתווסף איסור אכילה על שאר הבשר ומתוך כך, הרמב"ם לשיטתו, חל גם איסור הנאה שהרי א"א להפריד בין איסור האכילה להנאה, והיות שעכשיו חל איסור ההנאה עקב איסור האכילה, כפועל יוצא, נעשה למפרע כאיסור מוסיף ומיגו שחל עליו איסור הנאה, חל עליו עוד איסור אכילה, וא"ש הרמב"ם שהרי בבשב"ח עם חלב לא התווסף פה עוד איסור אכילה, דע"פ נאמר דהתווסף אסוה"נ ולמפרע יחול, אלא יש פה איסור הנאה ואני רוצה שיחול כאיסור מוסיף על האיסור, וזה אינו, שהרי הוא סניף של האכילה, ולק"מ (והיה נ"ל להעיר ע"ז, שהרי בהלכות תערובות משמע דעכ"פ גם הבשר שעל גה"נ נאסר כדי קליפה, וא"כ כבר לפני שהיה נסקל היה איסור אכילה על בשר השור? ואולי אה"נ החלוקה היא בין גה"נ וכדי קליפה לבין שאר בשר השור שנאסר רק אח"כ).

אמנם עד עכשיו הבנו שאיסור מוסיף פ"י - שחל על כו"ע עוד איסורים ומכח זה

נוספים עליו ואיסור כולל פי- מתוך שחל על החפצא איסור על חלק שהיה מותר מקודם מתווסף איסור נוסף על החלק האסור. אלא דקשה דהריב"ן (מכות כב') כתב בכה"ג שבא על חמותו כשהיתה קודם כל א"א ואח"כ חמותו (כשנשא את ביתה כבר היתה נשואה) הווי איסור מוסיף שנידון בסקילה.

והמהרש"א על אתר הוסיף - שנידונה בשריפה, והדבר תמוה ביותר דיבמות בההוא סוגיא מצינו מפורש כה"ג דא"א ונעשית חמותו נידונה משום א"א בלבד? וגם על סוף דברי הריב"ן קשה דכתב: "חמותו שנהייתה א"א הווי איסור כולל, דמיגו דחל אכ"ע באיסור א"א, חיל נמי לדידיה לחייבו שתיים". ולכאורה לפי הגדרתנו, היפך הוא הנכון והגדרה זו מתאימה למוסיף ולא לכולל?

ונראה לומר חדא דגרס בטעם המלך את הרישא לסיפא, ברישא גרס "חמותו ונעשית א"א", ובאמת הוי מוסיף, ובסיפא "א"א ונעשית חמותו" דהוי כולל.

ועוד גם הנוביי הרגיש בקושיא, ושינה הגירסא: במקום לחייבו - נקט לחייבה, פי הדברים שהרי הוא כלפיה חתיכת איסור, והיא כלפיו ג"כ חתיכת איסור, ובאמת בחמותו ונעשתה א"א יש איסור מוסיף דנאסרה עתה אכ"ע גם משום א"א, ומתווסף לו איסור מלבד חותנתו, אבל נגד החיוב שלה, עד עכשיו היה אסור עליה משום חתן, וזו היא חתיכת האיסור האסורה וכן כשהתחתנה, לא התווסף על חתנה כל איסור כלפיה, דמ"מ מקודם היתה אסורה משום חמות, וגם לאחר שהתחתנה עדיין אסור עליה משום חמות, אבל סוף כל סוף נוסף איסור כולל שהרי התווסף לה איסור א"א כלפי עלמא, ומיגו שכוללת כו"ע באיסור א"א כילא נמי לדידיה. והדבר מדוייק היטב איברא דכן כתב רעק"א בגליון הש"ס שלו (כב.) והדברים אמת.

עוד יש לדון האם לר"ש אמרינן בכולל אחע"א או לא? בחולין קא' האוכל גה"נ של בהמה טמאה ר' יהודה מחייב ור"ש פוטר. והקש' הגמ' ממ"נ. אי אחע"א שיתחייב גם משום גיד, ואי אחע"א שיתחייב משום טומאה?

ומ"מ מק' תוס' בשיטת ר"ש (פסחים לו') האוכל נבילה ביוה"כ לר"ש - פטור מחטאת וזכרת דלא אתא איסור יוה"כ וחייל אנבילה, ולכאורה: א. ה"ז איסור כולל? שהרי עד עכשיו היה אסור מדין איסור נבילה, ובבה"ש של יו"כ חיל איסור כללי על כל שאר מאכלי העולם שמותרים בשאר ימות השנה? ב. ה"ז איסור חמור: דנבילה בלאו, ויוה"כ בכרת, ואפ"ה ס"ל לר"ש דאחע"א, וממילא, מהי הס"ד של הגמ' דלר"ש יחול אע"א? ותירץ תוס' דבלא"ה פריך שפיר? עכ"פ משמע בתוס' מכח קושיתו דהבין בר"ש דל"א אחע"א אף בכולל ואפ"י באיסור חמור.

איסור בבת אחת

איסור נוסף שיש לדון בו אי חל אע"א הוא איסור "בבת אחת", דהיינו: כאשר מגיעים שני האיסורים בב"א.

א. הבאנו לעיל את המשנה בכריתות יש אכילה שחייב עליה ארבעה לאוין ור"מ

אומר אם כשאכל יצא יוה"כ שחל בשבת ותכ"ד שאוכל מוציאו בפיו לרה"ר מרה"י חייב שתי חטאות נוספות. ולכאורה אחע"א? אלא חזינן מכאן יסוד חדש, והוא שהרי בשעה שהתקדש היום לשבת התקדש גם ליו"כ, ממילא חשיבי שני האיסורים באין בבת אחת וכה"ג אחע"א, וחכמים במשנה שם שחולקים אר"מ עונין לו דסכ"ס הסיבה שחייב פה חטאת זה מדין ההוצאה, והתנא מונה את חטאות האכילה, אבל אין כוונתם לחלוק על יסוד זה, ובאמת בב"א אחע"א.

ב. במשנה שלאחריה שם בכריתות, יש ביאה אחת שבא עליה שש חטאות, כגון: ראובן בא על אימו ונולדה לו ממנה בת שהיא למעשה אחותו, הלכה והתחתנה עם אחיו, מת או גירשה, והתחתנה עם אחי אביו ואז בא עליה ראובן כשהיא נידה (בשווג כמובן) חייב שש חטאות: א. בתו, ב. אחותו, ג. אשת אח, ד. אשת אחי אביו, ה. א"א, ו. נידה. ואם נקצר בחשבון, נראה שברגע שנולדה לו הבת מאימו חל על ראובן שני איסורים בב"א: "א. אחותו, ב. ביתו, וכה"ג אחע"א.

והגמ' שם (כריתות יד:) מבארת דלר"מ אחע"א אבל במוסיף וכולל אית ליה. והריטב"א לאחר שמנה את האיסור הכולל והמוסיף מנה גם את איסור בבת אחת, וז"ל: ובזה מודים כ"ע, משא"כ במוסיף וכולל. ומעירים הלא מצינו בזה מח' ביבמות? דנחלקו ר' חייא ובר קפרא: זר ששימש בשבת חייב שניים: א. זר, ב. שבת. דברי ר' חייא, ובר קפרא אומר חייב רק אחד, עיי"ש, וכל אחד מהם קפץ ואמר כך קיבלתי מכבי, מנסה הגמ' לתלות מחלוקתם בדברי ר"ש אי אמרין אחע"א בב"א או לא לר"ח למרות דבעלמא ר"ש חולק וסובר דאחע"א מ"מ באיסור בב"א מודה דחל, היות שלא היה מצב דאחד קדם לחבירו.

ובר קפרא סבר דבב"א נמי פליג ר"ש. יוצא א"כ דגם בב"א מח' א"א אחע"א לר"ש ומדוע סתם הריטב"א להתיר?

ופשטות י"ל דהיות ובר קפרא נשאר שם בתיובתא למסקנת הסוגיא, לא חש הריטב"א כלל להזכירו. וכ"כ הרמב"ם בפה"מ בכריתות דבב"א לכ"ע אחע"א. אלא מקשה הריטב"א:

א. דאי נימא הכי, יהיה קשה לפרש"י, דהגמ' אמרה דאחע"א באכל נבילה ביוה"כ ופרש"י שם לא מבעיא נתנבלה מעיו"כ, אלא אפי' נתנבלה ביו"כ, דאיסור יו"כ קדם, בכל אופן פטור משום יו"כ דקדם איסור אבר מן החי. ולכאורה ברגע שנתנבלה ביו"כ ופקע מיניה איסור אבר מן החי, הרי זה איסור "בבת אחת" שחלין בב"א גם איסור נבילה וגם איסור יו"כ, והרי כה"ג גם ר"ש מודה?

ב. וכתב עוד בשם הראב"ד לדחות, שלמעשה איסור הנבילה לעולם קודם לאיסור יו"כ, דאנו לא דנין בחתיכה המסויימת הזו שלפנינו, אלא דנים בחתיכה באופן כללי וכיוצא בה, האם שייך שיחול אע"א. שהרי מרגע שנעשה גדול קודם יוה"כ חל עליו איסור נבילה, למרות שעדיין לא נתנבלה הבהמה המדוברת אלא הרבה זמן אחרי שהגדיל. הלא למעשה יש במציאות כמה בהמות בעולם שמנובלות כבר ונאסר בהם, משא"כ יוה"כ לא היה בעולם עד שהגיע יוה"כ עצמו משעה שהגדיל. וכעין זה מצינו מהא ביבמות זר ששימש בשבת ומיירי שם שהביא באותה שבת שתי שערות ואז הגדיל ונמצא

שבאותה שעה חלה עליו חובת קיום מצוות וחלים עליו בב"א שני איסורים: א. שבת, ב. זרות, וכה"ג אחע"א.

ולכאורה אפשר לראות דאיסור שבת התחיל בפועל לפני שהגדיל ושוב לא חשב כבב"א ומדוע אחע"א? אע"כ כדאמר"י שאנו מסתכלים בתר הזמן שחלים עליו האיסורים, והיות שכן בנד"ד מכיוון שלא היה שם יוה"כ בעולם כלל, חשוב כאילו הקדים איסור הנבילה וממילא כה"ג אחע"א. אלא שהריטבא דוחה דבריו וסובר שלא מסתכלים בתר חלות זמן האיסור בעולם כלפיו, אלא בתר החפצא עצמה ממתי חל עליה האיסור. ומוכיח בסברא לא כהראב"ד שא"כ יכול לצאת מצב הפוך, דלעיל הזכרנו דהבא על חמותו דמעיקרא חמותו ואח"כ א"א, הדין שנידון משום חמותו בשריפה, ולא בחנק משום א"א, ואי כהראב"ד הלא אזלינן בתר נשים דעלמא, ומציאות איסור א"א כלפיו כבר היה קיים בעולם מרגע שנהיה י"ג, משא"כ איסור חמות, לא חל עליו עד שנישא, והיה צ"ל שיתחייב בחנק דווקא, משום א"א וזה מצב הפוך שהאיסור השני ידחה את האיסור המוקדם? אע"כ לא כהראב"ד. וא"ת דשוב חוזרת הקושיא דא"כ הוי איסור בב"א? י"ל דלק"מ דאם כדברינו, תלוי איזה איסור היה על החפצא ראשון: אם נתנבלה מעיו"כ ממילא חל עליה קודם איסור נבילה ופטור משום יו"כ, ואם נתנבלה ביו"כ היות שכבר היה על החפצא איסור יוה"כ לפני הכל, ממילא ל"ש שיחול ע"ז עוד איסור. והגדרת מחלוקתם אי אזלינן בתר מציאות שם האיסור בעולם לפי הראב"ד, או שמסתכלים מתי בפועל ממש חל האיסור לפי ריטב"א.

בשעה"מ: א. תמה על הראב"ד מסוגיא בקידושין, דהגמ' אומרת אלמנה ונעשית גרושה הוי איסור מוסיף, דאלמנה שרי לכהן הדיוט וגרושה לא וכמש"ל, ואם כהראב"ד דמה שקובע לי זה אם היה בעולם שם איסור או לא, א"כ, קדם למעשה איסור גרושה מאיסור אלמנה, שהרי משהגדיל והביא שתי שערות כבר אסורות עליו כל הגרושות מדין כהן הדיוט. משא"כ איסור אלמנה חל עליו רק מרגע שנהיה כה"ג, וא"כ היה לו להתחייב רק משום אלמנה, דכלפיו איסור גרושה כלל ל"ה מוסיף דזה כבר היה מגיל י"ג בעולם? (ואם תאמר דמיירי הכא בכ"ג שמינהו מיד משהביא שתי שערות, הוי דוחק ואם באמת כך, היה מפרש זאת) אע"כ שלא מסתכלים בתר שם האיסור בעולם. והקשה גם על ריטב"א שהרי גם בנתנבלה ביו"כ יש איסור מוסיף שהרי קודם כל חל איסור יוה"כ שזה רק ליורמו ולמחרתו יהיה מותר, וברגע שנתנבלה, מיגו שנוסף איסור לשאר ימים אתוסף נמי ליוה"כ ולכאורה הווי מוסיף ותירץ ע"פ מה שפסק הרמב"ם בשבועות פ"ב ה"י: "וכן אם אמר על כיכר שבועה שלא אוכל היום, וחזר ונשבע על הכיכר שלא יאכלנה, אינו חייב אלא אחד". והשיג הראב"ד דלכאוי הוי איסור כולל שהרי כשאסר על עצמו בהתחלה, נאסר רק ליורמו, וכשנשבע פעם שניה, בשבועתו אסר לו לעולם ונאסר עליו לכאוי בכולל ובכה"ג אחע"א?

ובכס"מ כתב לישב וז"ל: "ואין כאן שיבוש, דמה לנו אם נשבע לעולם, גבי אותו יום אין כאן תוספת". ובשעה"מ השיג עליו שדבריו תמוהים, ותירצו ע"פ הרדב"ז שכתב:

"ול"א איסור מוסיף וכולל, אלא כה"ג שהאיסור נוסף על החתיכה עצמה בזמן שעדיין איסור הראשון עליה", כגון: חמותו ונעשית א"א, דאמרינן כה"ג מוסיף בגלל איסור הא"א שמתווסף עליו כלפי עלמא, מתווסף גם עליו האיסור משום חמותו. וכאן בזמן המיגו אכתי אסורה היא מדין חמות, אבל במקרה של שתי ככרות, בזמן המיגו - שאר הימים, היה מותר לו לאכול. ולכן ל"א כה"ג איסור מוסיף שביום האכילה עצמו ויאסר כוסף ועפ"ז ל"ק דברי ריטב"א כלל.

ומסייע השעי"מ לרדב"ז מהגמ' בשבועות כד: בסוגיא דהנשבע לבטל המצוה, דלא מועיל כה"ג. מתיב רב המנונא: לא אכלתי היום ולא הנחתי תפילין היום, ואמר לו חבירו משביעך אני, ואמר אמן - חייב. ומקשה הגמ' בשלמא על "לא אכלתי" עובר, דיכול אדם להישבע שלא יאכל, אלא "שלא הנחתי תפילין" מדוע חייב? מי איתא ב"לא אניח"? דה"ז נשבע לבטל המצווה ול"יש כה"ג? וע"ש בתד"ה מי דהקשה: דנוקמי דברי הגמ' בנשבע שלא הנחתי בשבת, וכה"ג אפשר להעמיד ב"לא אניח", דשבת לא זמן תפילין? (ועיי"ש תירוץ) ומקשה שעה"מ מה מקשה הגמ' דל"יש בתפילין ש"לא יניח", הרי יש אוקימתא כה"ג שנשבע שלא יניח תפילין בין בחול בין בשבת, ומיגו דחל אשבתות ויו"ט חייל נמי איום חול?

אלא משמע דכל כה"ג שבזמן המיגו לא חל כבר האיסור הראשון בעולם לא אמרינן לא כולל, ולא מוסיף וא"ש הרמב"ם, ובהגהות במעשה חושב דחה הרדב"ז בכמה אנפי, ואחת מהם: דמהרדב"ז משמע שנוסף עליו באיסור חמותו, בגלל שאסורה לכ"ע כא"א, ולכאורה מה הקשר? הרי הרעיון של מוסיף הוא דתהיה אסורה עליו גם משום א"א וגם משום חמותו, למרות שהיתה כבר פעם חמותו, מכיוון שכלפי עלמא נוסף לה איסור א"א, יכול לחול גם עליו, ואיך אמר דמשום א"א התווסף לו גם משום חמות והפך את הסדר?

ובאמת מקיים את דברי הרמב"ם יותר מדברי ראב"ד, ואדרבא, הראב"ד הוא התמוה, דאיך רוצה הראב"ד לחייבו משום שבועה שניה הרי השבועה השניה יכולה לחול רק ממחר (דהיום בכ"מ אסור) וכאן מיירי שאכל הככר ביום הראשון, כדברי הגמ' "ואכלה", ומה שייך שתחול עליו עוד שבועה? הלא כשיגיע זמן השבועה השניה הכיכר כבר לא נמצאת בעולם, אז א"כ מה שייך היום לחייבו שניים משום מחר? משא"כ בנבילה ביו"כ חלים עליה כבר מעכשיו שני איסורים. אלא דלפ"ז מה עונה הראב"ד, ולמה השיג ארמב"ם? וי"ל דסובר דאיסור מוסיף הוי גם כאשר הוסיף באיסור זמן שלא היה מתחילה, ובכה"ג דיינינן ליה כאילו נתווסף איסור בחפץ, כמו בגה"נ בנבילה שחייב שניים משום שנתרבה חפץ האיסור משעת הניבול. וה"ה בכיכרות חייב שניים שנתרבה זמן האיסור למרות שאם יאכל הכיכר היום ל"ש מיגו, דהרי מחר דזמן חלות השבועה השניה אין כבר כיכר בעולם? מ"מ אפי' קודם שאכלה, אמרינן דחלה השניה מיד דעל ידה נתווסף זמן איסור וכה"ג חשיב כמוסיף, ולכן חייב שניים.

עכ"פ מצאנו מח' יסודית בין רמב"ם לראב"ד בענין מוסיף וכולל:
הרמב"ם ס"ל צריך שבפועל אדם יוכל לעבור על שני האיסורים ורק אז יהיה שייך

לומר מוסיף, ולכן בכיכרות ל"ה מוסיף דמחר כבר אין כיכר. והראב"ד ס"ל שברגע שמתווסף זמן איסור על הזמן הקיים, אפי' שא"א יהיה לעבור על האיסור השני כגון בכיכר דאינה כבר בעולם מ"מ האיסור חל כבר בהתחלה, בעצם תוספת זמן האיסור. ואולי אפשר דראב"ד לשיטתו כמש"ל דלא תמיד העיקר הוא האיסור מתי חל על החפצא בפועל, אלא אזלינן בתר הזמן שבעולם ממתי מתחיל בעולם האיסור ואולי הוי לשיטתו.

ובשו"ת אבני מילואים סוף סי' טז'- הקשה מהגמ' במכות כב' דבמשנה שם תנן: דיש חורש תלם אחד וחייב משום שמונה, ושאלה הגמ', שיתחייב עוד, כה"ג שנשבע לא לחרוש ביו"ט? תי' הגמ' דא"א להישבע על דאו' שהרי מושבע ועומד הוא. וע"ז מקשה הגמ' אכתי יש מציאות שיתחייב משום יו"ט, כגון: שבועה שלא אחרוש בין בחול בין ביו"ט ומיגו דחייל עליה שבועה דחול, חל נמי איו"ט? ולכאורה אם כהרדב"ז, מהי קושית הגמ'? הלא כאן שמגיע יו"ט כבר אין יום חול בעולם, וכן להיפך, ומה יאמר ע"ז הרדב"ז?

והגאון ר' שמעון שקאפ זצ"ל (נדרים ס"ב) חילק: דבככרות בשבועה שלא יאכלנה בשאר ימים, כבר נפקע לגמרי האיסור הראשון, משא"כ לגבי חורש, גם ביו"ט הוא מוזהר לא לחרוש בחול (כלאים עיי"ש) וגם בחול הוא מוזהר שלא לחרוש ביו"ט דהרי זה איסור תמיד ולק"מ.

וא"א לנו לדון בענייני אאחע"א מבלי להביא מח' הש"ך ופמ"ג. דהנה לגבי מח' ר"י ור"ש ביבמות לגבי שני אחים ושתי אחיות שהובאה לעיל. אמר רבא "מעלה אני עליו כאילו עשה שניים ואינו חייב אלא אחד, וכן כי אתא רבין אר"י מעלה אני עליו כאילו עשה שניים ואינו חייב אלא אחד. נפ"מ לקברו בין רשעים גמורים", ופרש"י "דבאמת לר"י אאחע"א, אלא דא"כ מדוע חייב גם משום אשת אח וגם משום אחות אישה? דשם לא מיירי בשוגג לענין לחייבו שתי חטאות, אלא מיירי במזיד ולהעשות רשע גמור לקברו בין רשעים גמורים שהרשע נקבר אצל רשעים" וכו' עכ"ל.

והפמ"ג בפתיחה להל' פסח כתב: "וראיתי להזכיר... נקודה נפלאה, הנה כבר בארנו פעמים רבות דנהי דק"ל דאאחע"א, היינו לחייבו שניים, אבל מ"מ תרין איסורין רביע עליה וביבמות אמרי', נפ"מ לקברו בין רשעים גמורים", וממשיך ואומר: "ועין פ"ב אסוי"ב ה"ו בראב"ד".

והנה כוונתו - דהרמב"ם כתב שם: "הבא על ביתו מנשואתו חייב שניים", וע"ז כ' הראב"ד "אלו השניים אינם אלא לקברו בין רשעים גמורים". וזה כדברי הפמ"ג. ובש"ך יו"ד רל"ח הנשבע על הנבילה אינו חל (דמ"מ אסור בנבילה) וכשהוא חשיב"ס, שאז לכאו' מותר בנבילה, אח"כ אין צריך להתירו דאין השבועה חלה כלל, ש"מ דסובר דאאחע"א כלל ואף שני איסורין לא רביע עליהו כלל אלא רק איסור אחד יש וכפשטות הלשון שאין איסור אחד חל על חבירו כלל.

והקשי' עליו הפמ"ג והוא פלא בעיני, וצ"ע לדינא טובא!!

ובאבנ"מ בשו"ת ס"ב מסביר דדברי הפמ"ג נובעים מהגמ' ביבמות שהובאה לעיל

דהא דאחע"א זה לענין עונשין, אבל לענין איסורין גם האיסור השני רביע עליה. ובאמת מקיים האבנ"מ את הפמ"ג, ומקשה על הש"ך דא"כ בחשיב"ס שהותרה לו נבילה מ"מ איסור שבועה רביע עליה ומדוע שלא יצטרך התרה ג"כ וכ"כ בשעה"מ דהאבנ"מ כפמ"ג ולא כש"ך (ועיי"ש שתי בדרך אחרת).

מ"מ חזינן לאבנ"מ ולפמ"ג דאכתי יש שם איסור, אע"פ דאחע"א בפועל שם איסור יש אלא שלא נענש עליו (וראיתי לאחרונים שהעירו דאם כן, הרמב"ם שפסק בפ"ז מאכלות אסורות ה"ח דאחע"א אלא באחד משלוש דברים אלו (מוסיף, כולל, בב"א) הו"ל לפרש דמיירי רק לענין חטאות ועונשין אבל לענין איסור אכתי חל? ומדבריו משמע שאין אחע"א כלל!).

אלא דנ"ל דלא מוכרח להסביר בדברי האבנ"מ לומר דקאי כהפמ"ג. שהרי בסי' לו' כתב האבנ"מ לקיים דברי הרמב"ם בשתי כיכרות מקושית הראב"ד ע"פ הרשב"ץ דמחדש, דל"א בכלל אחע"א א"כ יעבור בשתי מלקויות על שבועתו, ולכן כאשר נפלו שתי יבמות משתי בתים, אחת לא מתייבמת אלא חולצת והשניה חולצת ומתייבמת, דהיינו שייך בה יבום. ונשבע שלא לחלוץ לשתייהן, אז מיגו דחייל שבועה על המתייבמת חלה גם על אותה שאינה מתייבמת דאפשר לו לבוא לידי שתי מלקויות אם חלץ לשתייהן. אבל כה"ג שאחד נשבע לא לחלוץ ולא לייבם (ומיירי ביבמה אחת) לא יכול להגיע לידי שתי מלקויות שהרי אם חולץ לא מייבם, ואם מייבם, לא חולץ, דהרי אין חליצה אחר יבום ואין יבום אחר חליצה, וכיוון שלא יכול לבוא לידי שתי מלקויות אינו בדין כולל. ממילא עפ"ז בככרות ל"ש שתי מלקויות דהרי אם אוכל היום את כל הכיכר אין מלקות על שאר הימים שהרי אכלה כולה, ואם יאכל את הכיכר מחר, לא יעבור על השבועה היום וכה"ג לא אמרינן כולל וכך מדקדק מלשון הרמב"ם, עיי"ש וממילא א"ש הרמב"ם. ועפ"ז מתרץ גם את הקושיה על הרדב"ז מחורש תלם דהקשינו מה הגמ' שואלת דמיגו דחייל שבועה אחול יחול נמי איו"ט: הלא סוף כל סוף שמגיע יו"ט אין יום חול בעולם ולהיפך? ולדברינו א"ש דיכול לבוא לידי שתי מלקויות כה"ג שיחרוש בחול גם ביו"ט ויבוא לידי שתי מלקויות וכה"ג הוי כולל כמ"ש. עכ"פ, מהנ"ל עולה לא כהבנתנו הראשונה באבנ"מ דעכ"פ באיסור חע"א יש שני איסורים, אלא שלא נענש. דע"פ מה שהגדרנו עכשיו העיקר זה אם לוקה או לא, ואם לא לוקה שני ל"ח אחע"א. (אם לא דנאמר דאבנ"מ קאי רק בשיטת רמב"ם ולא בשיטתיה הוא ממש).

ומעין דברי הפמ"ג כתב הבית הלוי בשו"ת (ח"א סי' מד'). דחקר אי אמרינן באחע"א דאין חל כלל האיסור השני או נימא דחל איסור השני ג"כ אלא דלא עונשין על כך, אבל כלפי שמיא ברור שחלים שני האיסורים. נפ"מ לגבי חולה ביוה"כ הדין שמאכילין אותו הקל קל תחילה, ומה הדין כאשר יש לפנינו שתי חתיכות, חתיכה אחת של איסור, חתיכה שניה - שני איסורים, ובהם אחע"א אז אי אמרינן דלא חל כלל האיסור אין באמת נפ"מ איזה חתיכה, אבל אי רביע עליה שני איסורים ברור שעדיפא החתיכה עם האיסור האחד ומתפלפל רבות ונראה מדבריו כהפמ"ג.

סיכום

באופן כללי מצינו בזה מח' בין רבנן דאחע"א בחמור על קל, לר"ש - דלא, ומצינו בשלושה מקרים דחל: א. מוסיף ב. כולל ג. בב"א.

א. שיטות התנאים והאמוראים:

א. לר"ש לפי הבנה א' בתוס' - ל"א לא איסור מוסיף ולא איסור כולל אף בחמור על קל (תוס' בחולין). לפי הבנה ב' בתוס' - איסור חמור על קל אמרי' במוסיף.
 ב. לר"י שחולק על ר"ש בשני אחים ושתי אחיות, יש איסור מוסיף ואין איסור כולל.
 ג. ריה"ג לפרש"י מיירי בסוגיא שם במוסיף וכה"ג אמר ריה"ג דאחע"א. לתוס' מיירי בסוגיא באיסור כולל וכה"ג חל איסור חמור על קל בכולל, וקל על חמור משמע דלא חל. ולפרש"י צריך לדון מה יסבור ריה"ג בכולל.

ב. איזה איסור נחשב כמוסיף

רש"י - גם אם נוסף איסור הנאה חשוב כמוסיף.
 תוס' - הוספת איסור הנאה ל"ח כמוסיף אלא צריך שיתווספו איסורים על גברי.
 ראב"ד - גם הוספת זמן איסור חשוב כמוסיף.
 הרמב"ם - חולק וצריך שבפועל אדם יוכל לעבור על שני האיסורים.

ג. איך קובעים איזה איסור חל קודם?

ראב"ד - מה שקובע הוא: ממתה חל "שם" האיסור בעולם.
 ריטב"א - מסתכלים בפועל מתי חל האיסור על החפצא.

ד. תנאים נוספים והגדרות באחע"א

א. פמ"ג ושי"ך נחלקו - אי אחע"א בכלל - השי"ך. או שמא לעונשין זה כך אבל עובר בשני איסורים.
 ב. אבנ"מ ע"פ רשב"ץ - רק אם יכול ללקות על שני האיסורים אמרינן דאחע"א ואי לא, לא.